

Styrken i risikoleiken

På vinterstid kom det til synes litt ulike diskusjonar på huset i Nygård barnehage. Det låg ei usikkerheit blant dei vaksne i barnehagen på kva tankar vi hadde kring risikoleik, kva grenser har vi; er det lov å ake med dei store mattene i den bakken no? Skapar ikkje det litt utrygg herjeleik med dei pinnane vi spikkar? Spikkekniv er eg ikkje glad i- kva om borna skjær seg? Og det bålet- kan ungane sitje så nært? Kva tenkjer eg, du og ikkje minst foreldra om dette? Ei utryggheit på kva grenser vi hadde, skapte meir grenser enn kva det var behov for. For slik er det ofte- når ein er usikre på noko, så strammar ein inn. Kva konsekvensar får dette for borna?

Leiken er grunnleggande for barn si utvikling, læring og trivsel. For barn er lek den viktigaste arenaen for å skape nye relasjonar, dei øva seg på konfliktløysing, sjølvhevdning og øver empatiske evner ved å ta inn andre, eller eigne følelsesuttrykk og forsøke å handtere desse. Dette er måten vi ser på lek frå ein pedagogisk ståstad – vi brukar leiken og arbeider utifrå den til å skape god læring for borna i kvardagen.

For borna er lek noko heilt anna, leiken er for dei indremotivert, borna leikar for å nå den gode flyten det skapar å gje seg hen i noko. Vi vaksne kan og søke den same kjensla, men då er det kanskje ei stille stund i ein fiskebåt, ei bandøving eller kanskje ein fotballkamp med vener som gjer den same følelsen? Eller nokon vaksne er meir ekstreme å køyrer fallskjermhopping, crowdsurfing eller stisykling som deira indremotiverte lek. Og slik er det for born og, nokon testar ut og er nyfikne på meir utfordringar enn andre – skal vi stoppe desse i deira utforsking?

Kvifor risikoleik?

Risikoleik er leik der borna søker nye utfordringar og spenning, i slik leik kan det oppstå situasjonar der borna kan skade seg fysisk. Ellen Sandseter, professor ved Dronning Mauds Minne høgskule peikar på seks undergrupper av risikoleik:

- leik med høg fart; aking, sykling, zip line, disser, springing i ulendt terreng
- leik nær naturlege element; vatn, bratte skrentar, eld
- leik i høgder; klatring i tre eller på høge steinar
- leik med potensielt farlege reiskapar; spikking med kniv, saging, hamring
- bryteleik, herjeleik, leikeslåssing
- leiking på eiga hand; med ein risiko for at ein kan gå seg bort/ forsvinne - gøymseleik, ikkje vaksenstyrt leik

Felles for desse aktivitetane er at dei gir barna moglegheit til å utfordre seg sjølve og oppleve meistring.

Ein gut stod under eit stort tre i barnehagen og kika opp, 'eg vil opp' sa han , då må du prøve å klatre sa eg. 'Du må hjelpe meg' sa han. Du må prøve først, sa eg. Så peika eg på moglegheitene for kor han kunne plassere beina. Han forsøkte, det var skummelt, 'du må stå her', sa han- eg passar på deg, sa eg.

Neste dag stod eg i anna leik eit stykke frå det klatretreet frå dagen før. 'Hege!Heeeeege!!!' høyre eg, eg snur meg og her kjem guten frå gårsdagen springane mot meg. 'Du må komme å sjå!! Eg greier det heilt sjølv no!' Så spratt han opp i treet som ingenting, med det største gliset om munnen.

Slike praksisforteljingar har vi ein del av i barnehagen, vi hjelper borna å stå i sine følelsar, pushar der vi kan og trøystar der det trengst. Risikoleiken er viktig for å skape robuste barn, tenkt deg kva denne guten erfarer ved å tørre å klatre opp i dette treet. Ved å våge noko han ikkje har våga før så har han på denne måten styrka si sjølvkjensle og styrka trua på sine eigne evner- han meistra noko han ikkje greidde før! Når barn klatrar, spring, balanserer i variabelt terreng utviklar dei og styrke, koordinasjon og kropp. Dei får testa ut sine eigne fysiske grenser, kjenner kva kroppen meistrar og utviklar nye motoriske ferdigheiter. Denne guten har også i denne prosessen utvikla si eiga vurderingsevne og kan i større grad tenkje sjølv om kva som er trygt og ikkje trygt, om ein aldri møter utfordringar kan ein i mindre grad få utvikla si eiga risikovurdering.

Vi har ein leikebuss ståande i barnehagen, ein slik der du kan klatre opp på panseret for deretter å klatre opp på taket. Når du er oppe på taket kan du lage din heilt eigen leikeklubb, plukke granskot frå den store grana som veks rett over, danse samba og rope 'eg e her oppe!!'. Og du kan ramle ned, då får du mest sannsynleg litt ildt og ei blåkul. Vi har ein regel for denne bussen som lyder slik; skal du vere på taket må du greie å klatre opp sjølv. Greier borna det så er sannsynet for at dei ramlar ned mindre. Eg har ikkje tal på kor mange gongar eg har snakka igjennom dei kjipe kjenslene med eit born som vil bli løfta opp på taket av ein vaksen. Men så går det nokre dagar, så står same bornet og dansar samba med kompisen sin på taket.

Risikoleik inneber ofte ei blanding av spenning, glede og litt frykt. Gjennom slike opplevingar lærer borna å regulere eigne kjensler og handtere usikkerheit. Dette kan bidra til større emosjonell utvikling, robustheit og betre evne til å møte utfordringar seinare i livet. Men denne spenninga, glede og frykta kan og bli overført til dei vaksne og dei som står att med ansvaret rundt borna.

Detaljstyring- eller dei leikne vaksne?

Som eg skreiv innleiingsvis så var det litt usikkerheit i personalgruppa på kor vi skulle sette grensene for ulike leik. Vi hadde forskjellig syn på kva vi oppfatta som farleg og kva som var ein sunn risiko. Så vi sette av tid til temaet risikoleik på eit personalmøte, i forkant av personalmøtet hadde vi lese oss opp på fagtekstar innan emnet, under møtet fekk alle legge fram sine tankar og erfaringar kring temaet. Det som dukka opp er at vi er alle forskjellige, vi har alle våre erfaringar og dømer frå livet som fargar våre haldningar og vår vurdering av bornas leik- og det skal vi respektere.

Men samtidig må vi og ikkje gløyme å respektere verdien leiken har for borna.

Vi kan lage mange reglar og retningslinjer for både born og vaksne i barnehagen, men då tar vi og vekk mykje av gleda, læringa og meistringa ein kan oppleve i barnehagekvardagen. Om ein tenkjer tilbake på det barnet som ynskjer å komme opp på det leikebusstaket- men ikkje får det til; det er ein del jobb med å skulle trøyste eit born som absolutt vil opp på eit tak, men som ikkje får det til. Det hadde vore enklare å seie at INGEN får lov å gå opp dit, men er det den beste løysinga for borna?

I rammeplan for Barnehagen står det at personalet har ansvar for at borna 'opplever å vurdere og meistre risikofylt lek gjennom kroppslege utfordringar' (Kunnskapsdepartementet 2017). I dette personalmøtet konkluderte vi med at vi gjer borna ei bjørneteneste om vi skal lage reglar for alt, fordi vi tenkjer oss redde på kva som kan skje. Vi må finne ein balanse mellom kva som er risiko og kva som er farleg. Ikkje fjerne alle læringssituasjonar, vi tar med borna i dei daglegdagse gjeremåla, vi lar dei få sleppe til å utforske situasjonar som er heilt vanlege for oss å kunne. Vi må ha tida til å gje borna tid- for å lære. Er vi leikne nukk i kvardagen til å gje dei dette?

Ei jente spør meg fint om ho kan få lov å spikke – 'ja det går fint' seier eg. Jenta hugsar førre gong ho spikka, då spikka ho seg i handa; 'det skal eg ikkje gjere denne gongen!' seier ho. Eg gjer kniven til jenta med instruksjonar om at ein alltid skal spikke ut og vekk frå mage/ lår. Det går fint – heilt til ho er uheldig å spikkar seg i fingeren igjen. Etter litt trøyst og eit plaster seier jenta med nytt mot – men neste gong skal eg ikkje spikke meg i fingeren!

Pedagogisk leiar - Hege Felulah Ravnstad
Nygård Barnehage

Kjelder:

Martens Vesterdahl, Vibecke. (08.12.2020). *Unna vei, her kommer jeg!* Barnehageforum
<https://www.barnehageforum.no/artikkel.asp?artikkelid=6245>

Erikstein-Midtbø, Gjermund. (27.09.2025). *Forskarar åtvarar: barns frie lek er trua*. Forsking.no.
<https://www.forsking.no/barn-idrett-lek/forskarar-atvarar-barns-frie-leik-er-trua/2557196>